

Za gospodarje

Maribor, dne 15. marca 1933.

Kako je z dolarjem?

Pretekli teden je Ameriko zadelo isto, kar je nas zadelo v septembru 1931. Ljudje so naenkrat navalili na denarne zavode in vsak je hotel imeti vso svojo naložbo naenkrat izplačano. Razne govorice, ki so nastale zaradi poloma gotovih podjetij, so povzročile ta strah vlagateljev. Seveda tudi ameriški denarni zavodi niso mogli vlagateljem ustreči, saj imajo ti naloženega 60 milijard dolarjev, vseh natiskanih in kovanih dolarjev pa je samo 6 in pol milijarde. Nekateri tega ne razumejo, kako je to mogoče, da je več vlog, kakor je sploh denarja. To moramo pojasniti: Ti vložiš 100.000 Din, te posodi denarni zavod enemu, da si sezida hišo. Tisti, ki so blago prodali, so polovico zopet naložili in tako je od prvotno naloženih 100.000 Din že 175.000 Din vlog. Tako gre stvar naprej, ne morda v takem razmerju, kakor smo v tem slučaju navedli, vendar na tak način.

Tudi v Ameriki torej ne dobijo vlagatelji sedaj denarja ven. Toda ameriška vlada je brihtna, ona ve, kaj mora takoj storiti. Za tri dni je zaprla vse denarne zavode, zapovedala, da se ne sme izvažati ne zlato in ne srebro. Takoj je dala natisniti 2 milijardi novih dolarjev, da jih dobijo denarni zavodi za vlagatelje. Za promet med denarnimi zavodi je uvedla posebna potrdila. Dolarska vrednost je samo za nekaj časa padla za 10%, pa upajo, da se to kmalu popravi. Vsa Amerika je na delu, da reši vrednost svojega denarja.

*

Ali so naše naložbe v nevarnosti?

Večkrat že smo to razložili, pa vedno znova se ponavljajo ta vprašanja na »Slovenskega gospodarja«. Zato danes še enkrat pojasnjujemo to stvar: Za vlo-

ge, ki jih imate v naših domačih hranilnicah, ni prav nobenega strahu, kajti te jamčijo z neomejeno zavezo. Recimo: Spodnještajerska ljudska hranilnica v Mariboru ima nad 3500 članov, med temi take, ki imajo vrednosti več milijonov. Vsi ti člani jamčijo z vsem svojim premoženjem in nepremičnim premoženjem za vloge pri Spodnještajerski. Ako imate denar naložen pri hranilnici, ki ni z neomejeno zavezo, ampak samo z omejeno, tam jamčijo člani samo s svojimi deleži, ki navadno niso veliki, pa še trikrat ali petkrat toliko. Taki zavodi morajo imeti zato tudi velike rezerve, kar je razvidno iz njihovih računskih zaključkov. Ako imate denar v banki, tam jamčijo za vloge v prvi vrsti delniški kapital, ki gre tudi v milijone. Vsi denarni zavodi brez izjeme pa so denar naprej posodili in si posojilo zavarovali. Nevarnost pride le tedaj, če bi vsa posojila bila izgubljena. Pri nas pa je ta nevarnost povsem izključena. Nerodno je le to, da dolžniki sedaj ne morejo plačevati svojih obveznosti, zato tudi denarni zavodi ne morejo izplačevati vseh vlog. Upati je, da se bo zadeva vendarle uredila. Na zadnjem občnem zboru Narodne banke v Beogradu so nekateri precej odkrito očitali Narodni banki, da v tej smeri ni vršila svoje dolžnosti v redu. Pričakujemo, da bo kmalu izpremenila svoje stališče in dala denarnim zavodom denarja na razpolago tudi v dravski banovini.

*

Nekaj misli o kokošnjereji.

Kokošnjereja je panoga kmetijstva, ki se postavlja bolj v ozadje, vendar zasluzi, da jo gojimo ter v njej napredujemo. Saj nam nudi okusno, lahko prebavno pečenko, tečno hrano od jajc, lepo perje za toplo in mehko posteljnino in dober gnoj, ki se prilaga vsaki kulturi ali rastlini. Zato o tej važni panogi

nekaž besed iz lastnega izkustva. Kaj moramo upoštevati pri kokošjereji? 1. Odbiro ali selekcijo, 2. prehrano, in 3. oskrbovanje. Odbira lahko vsak po svojih razmerah in potrebi. Če polagaš važnost na meso, vzameš težke pasme, ki dajejo dosti mesa, a malo jajc. Če hočemo jaje, držimo bolj srednje-težke pasme, najboljšo nosilko rujavobarvno beloušno in belokožno štajersko, katera je bila na dobrem glasu že v Napoleonomi dobi in prekaša v nesnosti tudi danes druge pasme. Štajerska pasma nam nudi oboje: meso in jajca, samo plemeniti moramo prva pomladna piščeta, da se tokom leta dobro razvijejo ali dorastejo; saj tehtja kokoš do 2 kg, pitana še več. Odbirati moramo posebno od najbolj zdravih in živahnih kokoši, kar poznamo po bistrih očeh, lepi rdeči roži in po veselem petju. Le zdrav rod nam da zdrav in dobičkanosen naraščaj. Potem pride odbira dobrih jajčaric. Zakaj? Ker se dobre in slabe lastnosti podedujejo, kar strokovnjaki učijo in naša skušnja potrjuje. Primer: vzemi jajca za nasad od kokoši, ki ima zmirom onesnaženo perje z blatom, in prepričaš se sam gotovo, da bodo tudi piščanci imeli takozvano tifusno drisko; radi poginejo, če ne, pa so zaostali več kot za polovico v rasti za zdravimi. Pri odbiranju moramo upoštevati tudi krvno sorodstvo, to je, petelina menjati zmiraj od drugod, ker sorodstvo vpliva slabo na kokošji organizem. Vidimo tudi pri drugih domačih živalih, da po krvnem sorodstvu propadajo ali degenerirajo. Odbirajmo torej od najboljšega, zdravega, čistokrvnega, to je, enopasemskega in domačega plemena. Zakaj domačega? Ker je vajeno tega podnebja in je zato bolj odporno. Zakaj čistokrvno pasmo? Ker se z večnim križanjem pasem zgubljaajo dobre lastnosti, posebno nesnost.

Zdaj preidemo k prehrani, ki je zelo važno poglavje. Kmetovalci bi morali poznati kemične sestavine krmil, kar se lahko nauči iz knjige »Kemijska kemija«, katero je izdala Družba sv. Mohorja v Celju. Knjiga je zelo zanimiva za kmetovalca. Obravnava kemijske sestavine zemlje, sestavine raznih krmil v odstotkih beljakovin, tolišče, ogljikovih hidratov, vitaminov, vode in drugega.

Če kokoši pitamo na meso, njim pokladamo več močnih krmil, posebno koruzo, pšenico, proso, ječmen, oljnate tropine, mleko itd. Če pitamo, je boljše moko in otrobe popariti, ker postane lažje prebavno. Kokoši držimo ob času pitanja nekoliko bolj na toplem in čistem zraku, ne pa v živinskem hlevu, kjer je slab zrak in preveč dušika. Ob času pitanja zasenčimo prostor, da so kokoši bolj mirne, peteline pa ločimo od kokoši. Plemenske kokoši pa krmimo tako, da vplivamo bolj na nesnost. Zraven močnih krmil dodamo tudi zelene krme, potem tudi rudninskih snovi za rast lupine. Nesnost pospešuje proso, ajda, pšenica, grah, oves, posebno če oves namočimo, da vzkali in ozeleni. To seveda v zimskem času, ko ne morejo kokoši na pašo. Posebno v zimskem času dajemo bolj mešano hrano. Dobri so kuhinjski odpadki, krompir, repa, korenje, oljnate tropine, mleko, koprive; posušeni seneni zdrob je treba popariti in mešati, kar nadomestuje poletno pašo. Saj pomladi in poletj preživijo kokoši večino ob paši in tudi zelo nesejo. Za pospeševanje lupine jim dodamo dnevno 5 gramov klejnega apna na 15 do 20 kokoši, nekoliko soli, tudi pepela, potem kosti, ki vsebujejo apno, fosfor in toliščo, kar posebno rade jedo, samo dobro jih moramo stolči. Dobra hrana za kokoši je spomladi razni mrčes, gliste, kobilice, hrošči in muhe po travnikih in tudi travna semena. Posebno piščanci se hitro razvijajo ob taki hrani.

Zdaj pridemo k oskrbi. V prvi vrsti je po leti in zimi potrebna pitna voda, poletj vedno sveža, da niso primorane kokoši piti mlakuže okrog gnojna, v kateri je navadno polno bolezenskih kali ali bakterij. Taka voda mnogokrat povzroča kužne bolezni, ki se deloma lahko prenesejo tudi na ljudi. V zimskem času so kokoši primorane si gasiti žeje s snegom, kar poveča mraz, vsled česar rabijo več hrane za vzdrževanje toplote. Pomladi in poletj skrbimo za kopeli iz peska, da se iznebijo nadležnih uši, katere jih nadlegujejo noč in dan. Nočne bivališča moramo večkrat osnažiti blata, posebno še ob času bolezni, in stene pobeliti z apnom, da se uničijo kužne kali. Bolne kokoši pa je najboljše takoj odstraniti, da ne okužijo še zdravih. Za

brskanje njim pomešamo zrnja med smeti, da si z brskanjem grejejo život v zimskem času. Morda bo kdo zmajal z glavo, češ, za vse to nimam časa, pa se tudi ne izplača. Vendar je dosti resnice na tem, in spleča se tudi vsako delo, eno bolj, drugo manj, samo da je pravilno opravljeno. Res so gospodarji ter gospodinje zaposleni dovolj, toda v tej panogi jih lahko nadomestijo otroci in doraščajoča mladina, ki premnogokrat zapravlja čas v brezpomembnih ali celo slabih družbah. Vadimo mladino zgodaj v gospodarstvu, kajti kakšna je mladina, takšna je bodočnost! Dobro bi tudi bilo, da bi se kokošjerejci združili v zadruge. Gojili bi enotno štajersko pasmo, redili kapune, kateri imajo najbolj okusno meso in se pitani tudi najboljše prodajo, baje 25—35 Din za 1 kg. Sploh bi lahko postavili na svetovni trg sortirano blago, kakršno se dandanes zahteva. Izdelovali bi tudi kokošjo mešana hrano ter se sploh vedno bolj izobraževali in napredovali v tej panogi. — I. V.

Ljudski pravnik.

Izvršba z rubežem na tuje predmete. S. F. Sv. P. p. P. — Lansko leto ste se poročili in prinesli kot balo s seboj opravo in perilo, kar ste kupili že tri leta pred poroko. Rubijo Vašega moža, zarubili so pa Vašo opravo in perilo. Vprašate, če se morejo zarubiti Vaši predmeti za tuj dolg, ko Vi ničesar ne dolgujete. — Rubiti se more samo onega, ki je dolžan in je bil že obsojen na plačilo. Vi niste ničesar dolgovali in tudi niste bili obsojeni, marveč Vaš mož. Zato smejo zarubiti samo njegove predmete, do Vaših stvari pa upnik Vašega moža nima nobene pravice. Če so kljub temu Vaše stvari zarubili, morate nasprotnika osebno (ne njegovega zastopnika) s priporočenim pismom pozvati, da izvršbo na Vaše predmete takoj ustavi. V tem pismu morate navesti, kdaj in kje ste stvari kupili in prevzeli v svojo izključno last in posest, kakor tudi da ste jih v tej lastnosti do danes obdržali. Ponuditi morate nasprotniku za svoje trditve dokaze, n. pr.: potrdila, račune ali tudi priče. Ako upnik kljub takemu pozivu izvršbe na Vaše predmete ne bode

ustavil, boste morali nasprotnika tožiti pri sodišču ali po odvetniku. Z zadevo ne odlašajte, ker bo lahko prepozno, če bo prišlo do dražbe. Ako ne znate sami pravilno napraviti, si vzemite odvetnika.

Izdelovanje in prodaja oblek. S. M., Sv. A. v Sl. gor. — Ste krojač in vprašate, če smete prodajati obleko in perilo, kar sami izgotovite zgolj na podlagi obrtnega dovoljenja za krojaško obrt, ali če morate za tako prodajo posebej zaprositi. — Krojaška obrt, za katero imate obrtno dovoljenje, Vas upravičuje edinole za izgotavljanje oblek po naročilu, nikakor pa ne, da delate obleko in perilo na zalogo in potem to kot lastne proizvode prodajate. Za prodajo obleke in perila boste morali zaprositi pri obrtnem oblastvu, to je pri srezkem načelstvu.

Odgovornost za prodano bolno kravo. D. M., Sl. p. C. — Pred dvema pričama ste prodali svojo kravo z izrecno izjavo, da je krava bolna. Po preteku dveh mesecev po prodaji je krava poginila. Vedeli bi radi, če morate kupnino vrniti kupcu. — Ako je kupec ob nakupu vsled Vaše izjave vedel, da je krava bolna in kravo kljub temu kupil, je to storil na svojo lastno odgovornost, ker je poznal lastnosti krave in je skoraj gotovo zato tudi kupil kravo ceneje in je pri tem računal, da bo krava ozdravila. Ker je kupil na lastno odgovornost, Vam kupnine ni treba vrniti. Če Vas bo tožil kupec na vrnitev kupnine, boste morali ugovarjati, da je vedel kupec za bolezen krave in da jo je kljub temu kupil. V slučaju tožbe se obrnite na odvetnika, ki bo že znal ščititi Vaše koristi.

Kdo spada pod zakon o zaščiti kmetov? O. F., P. p. V. — Poleg posestva imate majhno obrt, vsled katere nočejo priznati, da ste zaščiten kmet. Vprašate, če uživате zaščito kmetov in kam se morate obrniti, da boste deležen zaščite. — O tem smo že podrobno pisali. Kmet po zakonu o zaščiti kmetov je vsakdo, ki obdeluje posestvo sam, ali s člani svoje rodbine, čigar obdavčeni dohodek izvira pretežno iz kmetijstva in ki nima 75 ha za obdelovanje sposobne zemlje. Ako ima kdo poleg kmetije še majhno obrt, lahko še vseeno spada pod kmečko zaščito. Merodajno bo le, od katere pri-

dobitne panoge, od kmetijstva ali od obrti imate večje davke. Za tozadevno potrdilo namreč, da imate vse pogoje za zakonito zaščito, se morate obrniti na domače županstvo. Ako pa bi to ne hotelo izdati potrdila, se boste morali pritožiti na srezko načelstvo. Ko boste enkrat dobili omenjeno potrdilo, boste prošnjo za odložitev dražbenega postopanja vložili pri onem okrajnem sodišču, ki opravlja izvršbo. Ako bi pa na ta način ne dosegli zaščite po zakonu o zaščiti kmetov, torej ako bi Vas ne priznali za kmeta, pa uživajte zaščito po uredbi o posredovalnem postopanju, na podlagi katerega boste dosegli odložitev izvršb za 90 dni. Preglejte o tem zadnje številke »Slovenskega gospodarja«.

Vprašanja in odgovori.

I. V. v St. J. Prevžitek se glasi na eno tretjino vse doma pridelane pijače. Ali spada žganje poleg? — Spada, ako je iz domačega sadja žgano.

J. D. v D. Po povzetju smo prejeli iz Beograda knjige za mline. Ali lahko sedaj terjamo denar nazaj? — Terjate sicer lahko, toda prejeli ga ne boste, ker bi ne smeli sprejeti. Ne sprejemajte v drugič ničesar, kar niste naročili. Tožiti se ne izplača.

J. R. v M. Ali niso odvetniški stroški previsoki? — To lahko takoj ugotovite, ako zahtevate sodno odmero stroškov na sodniji.

J. K. v St. Ali je kaznjivo pisati kraju? — Ni kaznjivo, pisati morate dostojno in resnično, ker se poizveduje.

T. K. v B. Kje dobim čevljarske krojeve? — V trgovini čevljarskih potrebščin. Take stvari spadajo pod inserat.

A. P. v T. Kje bi se učil za knjigoveza? — Ste prestari, nobena knjigoveznica vas ne bo smela sprejeti. Lahko pa ste samouk. Kupite si knjigo za knjigoveza samouka v Tiskarni sv. Cirila v Mariboru.

J. B. v J. Ali lahko priobčite silko naše poroke? — Za »Slovenski gospodar« pride to precej drago, ker moramo dati klišeji napraviti drugod. Žal vam torej ne moremo ustreči.

J. K. v V. Ali je v Mariboru šoferska šola? — Je. Toda za tramvaj ne. Ta je pa v Ljubljani.

V. K. v S. Zakaj ne prejmem točno odgovora? — Zato ne, ker imamo na stotine vprašanj, ki še morajo čakati. Vse lepo po vrsti.

I. S. v Lj. Rad bi v Nemčijo na delo, kje bi dobil podatke? — Obrnite se na Rafaelovo društvo v Ljubljani.

T. F. v M. Kje lahko prodam stare znamke? — V naših krajih naše znamke nimajo cene. Darujte jih raje za misijone. Ti imajo priliko, da naše znamke v Aziji, Afriki in drugod prodajo in dobijo malenkost za svoje misijone.

J. G. v Sv. P. Ali lahko pošljem vino po Dravi v Passau? — Tega vam pač ne svetujemo. Po Dravi bi ga vozili do Beograda, nato preko Madžarske po Donavi v Avstrijo. Vas ceneje pride z avtom.

Cene in sejmska poročila.

Mariborski mali trg dne 8. marca je bil prilično dobro založen. Kmetovalci so pripeljali 3 voze krompirja in 4 voze jabolk; perutnine je bilo okoli 400 komadov. Cene so bile neizpremenjene, solati so celo radi obilne ponudbe padle. Dobila so se na trgu tudi že sadna drevesca in sicer sadike po 8 do 15 Din. Zelo obilo je bil založen trg za živinsko krmo. Sena je bilo 16 voz po 85—90 Din, slame pa 1 voz po 68 Din za 100 kg.

Mariborski trg. Na mariborskem trgu dne 11. marca je bilo 104 komadov zaklanih svinj. Svinjsko meso je bilo po 13—14 Din, špeh po 14—15. Kmetje so pripeljali 32 vozov sena po 70—90, 2 voza otave po 90—95, 2 voza luc. detelje po 90, 1 voz ržene slame po 65, 1 voz ovsene slame po 70, 16 vreč pšenice po 1.75—2, 14 vreč ječmena po 1.50, 18 vreč koruze po 1.25, 19 vreč ovsa po 1—1.25, 8 vreč prosa po 1.50, 9 vreč ajdovega pšena po 4.50, 12 vreč fižola po 2—3, 9 vozov s 111 vrečami krompirja po 1—1.50, 4 voze s 35 vrečami čebule po 2.50—3. Cene česna 8—10, zelja glave 2—4, jabolk 2—5, sliv 6—10, orehov celih 5.50—6, orehov izluščenih 18—20. Kokoši 212 komadov po 20—30, piščancev 504 komadi po 30—65, puranov 7 po 60—80, domačih zajcev 34 po 5—25. Cena mleka 2—2.50, sur. masla 24, čajnega masla 32—34, domačega sira 7—8, kuhanega masla 30—32, jajc 62—75 par.